

ТЕМАТИЗАЦІЯ НАСИЛЬСТВА В СУЧАСНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Перерва О. О., *helen.pererva@gmail.com*

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького*

Нечасто у спільному контексті опиняються поняття «насильство» і «література». Утім насильство вивчають, аналізують і сьогодні дізнаються про нього все більше. Розвиток культури, особливо літератури, поєднує у собі неймовірний оптимізм та глибоку кризу. Це простежується у творчості письменників, які належать до різних генерацій. Однак особливо помітною ця тенденція є в авторів історичної прози або тих, чий тематичний спектр охоплює часи війни та інших трагічних епізодів історії.

Насильство, зображене у літературі, спирається на культурно-історичний фундамент, що часто вбирає також національні традиції. Деякі дослідники вважають, що насильство у літературі додає сюжету реалістичності. Інші стверджують, що література – це вже власне агресія. Ще інші наголошують, що певною формою насильства можна вважати переклад твору з іноземної мови. Думок багато і всі вони різні. У шкільних підручниках, поважних наукових виданнях, рецензіях критиків література, загалом, постає як витончене, високодуховне мистецтво, проте завжди існує протилежний бік. Тому нині дослідники умовно поділяють літературу на дві частини: перша – романтична та сентиментальна, друга – жорстока, література помсти, війни та болю [1].

Художня інтерпретація певної теми залежить від домінування у творі реального чи фантастичного начала. Зображуючи реальний світ та справжні події, автор може сподіватися на адекватне сприйняття та ставлення читача до насильства у тексті. Принципово інакше тлумачення виникає при описі фантастичних вигаданих подій, де агресія сприймається неоднозначно (прикладом такого літературного твору є казка) [3, с. 183].

Війна є джерелом тем і сюжетів у творчості багатьох літературних діячів [2]. Це дуже важкий, відповідальний та болючий вибір і завдання письменника полягає у селекції правильної форми та мови для передачі інформації читачеві. Багато речей необхідно пояснювати, адже агресія та насильство не завжди очевидні; те, що є агресивним для когось, не завжди сприймається так само іншими людьми.

Роман Джона Бойна «Хлопчик у смугастій піжамі» (*The Boy in the Striped Pajamas*, 2006) – яскравий приклад демонстрації насильства у сучасній літературі. Твір ірландського письменника написаний для дітей та підлітків, проте багатьом дорослим також необхідно звернути на нього увагу. Автор не вигадує потвор та чудовиськ, що так подобаються сучасним дітям, він оминає традицію приховувати у підлітковій літературі усі реалії світу, зображуючи насильство, жорстокість, агресію, складні часи воєнних років, нацизм [4]. Письменник також підіймає тему рівності прав усіх людей і виховання. Лексема «піжама» у назві твору, як і розповідь

від імені дев'ятирічного хлопчика, спершу апелюють до читацьких очікувань на добрий, чуйний роман. Реципієнту складно уявити сюжет, сповнений агресії та жорстокості. Проте стиль Джона Бойна, його мова просто та зрозуміло розкривають усі порушені проблеми й підштовхують до серйозних роздумів, переосмислення цінностей.

Тем агресії та насильствами не можна уникнути, тому що вони, на жаль, є частиною життя людини [2]. Дослідження насильства у літературі може дати поштовх до розуміння основ, цілей та завдань сучасної літератури, пояснити ненависть у різних її проявах (до жінок, дітей, національностей, місць, країн тощо). Цінність літератури полягає у можливості зобразити зло, жорстокість та їх наслідки за допомогою тексту, щоб запобігти таким проявам у реальності.

Список використаних джерел

1. Жмуров Д. В. *Насилие (агрессия) и литература*. 2-е изд. Иркутск : АСП-Принт, 2005. 240 с.
2. Іванців Н. Чи може література протистояти насильству? // The Ukrainians. URL: <https://theukrainians.org/protystoyaty-nasylstvu/> (дата звернення: 27 квітня 2021 року).
3. Качак Т. Б. Інтерпретація проблеми насилля у сучасній літературі для дітей: авторська позиція та читацька рецепція // *Дитинство без насилля: суспільство, школа і сім'я на захисті прав дітей* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції / за заг. ред. проф. О. Кікінежді. Тернопіль : Стереарт, 2014. С. 183–185.
4. Шовкопляс Д. Хлопчик у смугастій піжамі: чи зможе колючий дріт розділити душі людей? // Book Forum. URL: <https://bookforum.ua/uk/p/hlorchuk-u-smugastij-pizhami-chy-zmozhe-kolyuchyj-drit-rozdilyty-dushi-lyudej> (дата звернення: 25 квітня 2021 року).

Науковий керівник: *Акулова Н.Ю., к.ф.н., доцент кафедри германської філології, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького*